

довіри громадян до державних інституцій, що обмежує ефективність фінансової політики та підриває фінансову стабільність.

3. *Можливості.* До ключових можливостей зміцнення фінансової безпеки України належать післявоєнне відновлення та економічне зростання, що сприятиме залученню міжнародних інвестицій. Важливим напрямом є подальша інтеграція до європейської архітектури, яка відкриває доступ до нових фінансових інструментів і стандартів. Також значну роль відіграють розвиток громадянського суспільства та реалізація реформ.

4. *Загрози.* Основними ризиками залишаються тривалість війни, що підриває інвестиційний клімат, та енергетична нестабільність. Додаткові загрози формують зовнішні політичні фактори, можливі зміни курсу європейських партнерів, зростання державного боргу та внутрішня політична нестабільність, що може ускладнити проведення ефективної фінансової політики [1].

Можна стверджувати, що фінансова система України, попри складний і тривалий кризовий період, уже демонструє певні досягнення. Водночас окремі з них за відсутності належного управління можуть трансформуватися як у потенційні загрози, так і у слабкі сторони. Саме тому для забезпечення стабільного фінансування сектору безпеки й оборони необхідно максимально реалізувати наявний, але ще не повністю використаний потенціал, а також посилити інституційну спроможність держави та розширити роль технократичного управління. Вирішальним чинником у цьому процесі має стати наявність політичної волі, яка в останні роки часто послаблюється через орієнтацію на електоральні ризики. Однак процеси державотворення повинні базуватися не на короткострокових політичних інтересах, а на ефективних управлінських рішеннях і перевіреному історичному досвіді інших держав, які довели свою результативність у подібних умовах.

Джерела та література

1. Доцяк І., Плещ І. Фінансова безпека України в умовах війни. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2025. № 20. С. 130–138. URL: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-16> (дата звернення: 04.04.2026р.).

2. Одіцова А. Середній вік українських солдатів за час війни зріс з 30 до 40 років – посолка Канади в Україні. NV. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/seredniy-vik-ukrajinskih-soldativ-zris-na-10-rokiv-vid-pochatku-viyni-novini-ukrajini-50466364.html> (дата звернення: 04.04.2026р.).

3. Гнидюк І., Маршук Л., Тімошенко Н. Фінансова система України в умовах війни: виклики та перспективи. Економіка та суспільство. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-112> (дата звернення: 04.04.2026).

Міжнародні резерви. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo> (дата звернення: 04.04.2026р.).

УДК 336.14:355.02

Запорожець С., канд.екон.наук, доц.; Гончаренко О., канд.екон.наук, доц.

Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, Україна

КРАУДФАНДИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ОБОРОНИ

Анотація. В доповіді розкрито роль краудфандингу як альтернативного джерела фінансування потреб оборони України в сучасних умовах повномасштабного військового вторгнення. Охарактеризовано сучасні тенденції розвитку відносин краудфандингу, узагальнено його функції та наведено головні напрями фінансування потреб оборони. Авторами представлено модель функціонування оборонного краудфандингу та визначено

функціональну роль основних інституційних учасників у забезпеченні її дієздатності. Визначено напрями подальшого розвитку відносин краудфандингу в Україні.

Ключові слова. Оборонний краудфандинг, фінансування потреб оборони, донат, модель краудфандингу, функції краудфандингу.

Zapozhets S., Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof.; Goncharenko O., Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof.

State Scientific Research Institute of Armament and Military Equipment Testing and Certification, Ukraine

CROWDFUNDING AS AN ALTERNATIVE SOURCE OF FINANCING DEFENSE NEEDS

Abstract. *The report examines the role of crowdfunding as an alternative source of financing the defense needs of Ukraine under the current conditions of a full-scale military invasion. It characterizes modern trends in the development of crowdfunding relations, summarizes its functions, and outlines the main directions for financing defense needs. The authors present crowdfunding model and define the functional role of key institutional participants in ensuring its effectiveness. Directions for the further development of crowdfunding relations in Ukraine are also identified.*

Keywords. *Defense crowdfunding, financing of defense needs, donations, crowdfunding model, functions of crowdfunding.*

Краудфандинг, як особливий вид організаційно-фінансових відносин, має надпотужний потенціал, і за своєю інституційною структурою він не обмежується лише збором коштів, а виконує важливі завдання з фінансування ідей, бізнесу, соціальних ініціатив. Сьогодні він слугує інструментом, спроможним перебудувати окремі галузі економіки, від технологічних стартапів до муніципального управління [1, 2]. Сучасні дослідження краудфандингу, як альтернативного унікального джерела фінансування проектів, доводять його актуальність, але, своєю чергою, потребують розширення з метою обґрунтування напрямів його ефективного розвитку для фінансування потреб оборони.

Упродовж повномасштабного військового вторгнення в Україні спостерігається період стрімкого розвитку відносин, які передбачають перерозподіл фінансових ресурсів для забезпечення покриття витрат, пов'язаних із посиленням рівня обороноздатності країни. Так, до початку військової агресії краудфандинг в Україні був поширеним здебільшого як інструмент підтримки громадських, соціальних та культурних ініціатив, застосування якого носило малопоширений характер.

Сьогодні краудфандинг виходить далеко за межі традиційного усвідомлення стартап-фінансування. Він формує унікальну модель взаємодії суспільства, технологій і держави, де швидкість ухвалення рішень, децентралізація та довіра є не менш важливими, ніж обсяг капіталу [3]. Ця модель поки що не має прямих аналогів у світі та, ймовірно, стане предметом окремого наукового осмислення, як з точки зору впливу на економіку, так і з позицій розвитку інноваційної політики й забезпечення потреб національної безпеки.

Від початку повномасштабного вторгнення відбулася радикальна трансформація ролі та масштабу формування відносин краудфандингу в Україні. Виконуючи донедавна роль допоміжного інструменту, сьогодні краудфандинг забезпечує реалізацію функції головного інструменту в функціонуванні механізму швидкої мобілізації ресурсів для фінансування окремих ініціатив поряд із фінансовими ресурсами державного бюджету та міжнародної допомоги. В умовах критичної потреби у виникненні ефективного та дієвого механізму перерозподілу фінансових ресурсів на користь покриття надважливих потреб із забезпечення національної оборони, краудфандинг досить успішно був імплементований до системного механізму мобілізації ресурсів та досить органічно інтегровано в економічну та інституційну реальність країни.

В умовах воєнного стану краудфандинг в Україні виконує функції, які в мирний час притаманні механізмам фінансування державного замовлення, венчурного капіталу та

корпоративного бюджетування. Він слугує повноцінним ефективним джерелом покриття суттєвої частки оборонних витрат поряд з усталеними традиційними механізмами державного фінансування (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння характеристик традиційного та альтернативного джерел фінансування потреб оборони

Ознака джерела фінансування	Державне фінансування	Краудфандинг
Вид	Традиційне	Альтернативне
Масштаб	Стратегічний	Тактичний
Швидкість прийняття рішень щодо освоєння	Низька	Висока
Джерела формування	Податкові надходження, запозичення, міжнародна допомога	Добровільні внески (донати), гранти
Алгоритм формування	Обов'язкові стягнення, договірні надходження	Добровільний характер перерозподілу
Структура управління	Централізована	Децентралізована
Ризики	Корупційна складова, нецільове використання коштів	Шахрайство, низький рівень прогнозованості надходження коштів

Джерело: складено авторами

Крім того, варто зазначити, що оборонний краудфандинг дозволив суттєво скоротити термін дії життєвого циклу від зародження ідеї (ідентифікації термінової потреби) до безпосереднього застосування за функціональним призначенням окремих видів озброєння та військової техніки. За допомогою моделі функціонування оборонного краудфандингу (рис. 1) чисельні розробки мають можливість проходити етапи від прототипу до бойового застосування без впливу складних бюрократичних процедур та завдячуючи активному прояву прямої суспільної підтримки. Варто зауважити, що оборонний краудфандинг стрімко розвивається на умовах мобілізації та подальшого перерозподілу добровільних внесків населення, які не передбачають процедури повернення та сплати винагороди (Donation-based, благодійні внески).

Посеред головних функцій, які наразі виконує краудфандинг, виділяємо такі:

- забезпечення надшвидкої мобілізаційної реакції на кризові безпекові виклики як повноцінна діюча структура національної стійкості;
- виконання функцій каталізатора інновацій (сфера оборонних технологій та прикладні технології подвійного призначення);
- виконання функцій інструмента прямої участі суспільства у фінансуванні потреб національної оборони та технологічного розвитку країни.

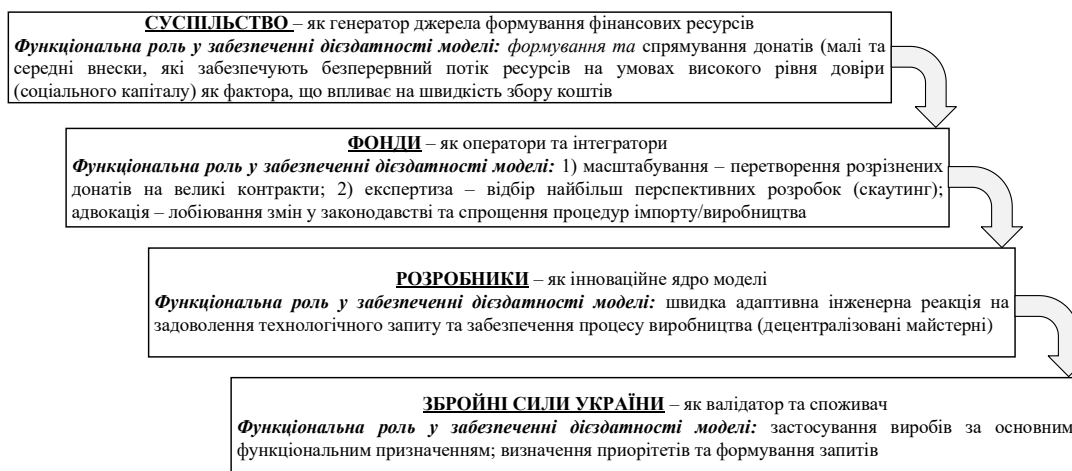

Рис. 1. Модель функціонування оборонного краудфандингу

Основними напрямками, які фінансуються за рахунок коштів, мобілізованих на умовах краудфандингу є: розробка й масштабування безпілотних літальних апаратів, наземних і

морських дронів; розвиток системи зв'язку, навігації та радіоелектронної боротьби; удосконалення програмних рішень для розвідки, аналізу даних і управління підрозділами; постачання тактичного обладнання та адаптованих засобів захисту [3].

Отже, очевидною є досить динамічна та адаптивна трансформація вітчизняного краудфандингу до набуття ним властивостей дієвого стратегічного механізму забезпечення національної безпеки. Сформована децентралізована модель взаємодії суспільства, технологічного сектору та Збройних Сил України довела свою життєздатність, успішно доповнюючи функції з реалізації венчурного капіталу та державного замовлення в умовах критичного дефіциту часу. Проте подальший розвиток оборонного краудфандингу потребує:

1. Легітимізації та інтеграції – створення прозорих механізмів взаємодії між фондами та державними оборонними інституціями (подолання відсутності синергії функціонування).

2. Інституційного зміцнення – розробки нормативної бази для урегулювання відносин коаудфандингу на умовах прозорості та гнучкості.

3. Масштабування інновацій – застосування краудфандингу як каталізатора для вітчизняного оборонного сектору, що дозволить не лише покривати поточні оборонні потреби, а й формувати технологічну перевагу України в довгостроковій перспективі.

Джерела та література

1. Діденко Л.В., Кондаурова Д.О., Демінська Д.В., Трансформація фінансового ринку через краудфандингові платформи: український та міжнародний досвід. *Економіка та суспільство. Фінанси, банківська справа та страхування*. Вип. 74. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-49>.

2. Звіт про кращі практики «Краудфандинг для підтримки ініціати всталого соціального підприємництва». Проект, представлений координуючим партнером Higher Incubator Giving Growth & Sustainability., Вікторос Угко 15, 10437 Афіни, Греція. 2022. URL : https://www.researchgate.net/publication/369560439_Zvit_pro_krasi_praktiki_Kraudfanding_dla_pidtrimki_iniciativ_stalogo_socialnogo_pidpriemnictva.

3. Краудфандинг в Україні. *InVenture*. URL : <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/kraudfanding-v-ukrayini-z-miru-po-dolaru-zbir-koshtiv> (дата звернення 14.04.2026).

УДК 336:012.23.355.1 (477)

Керей С.; Тодоров М.; Толлок П., канд. екон. наук

Державний науково-дослідний інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, м. Черкаси, Україна

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Анотація. У тезах доповіді розглянуто основні чинники, що зумовлюють необхідність реформування системи грошового забезпечення військовослужбовців; проаналізовано проблемні аспекти механізмів стимулювання бажання військовослужбовців Збройних Сил України (ЗСУ) будувати військову кар'єру та професійно зростати; а також запропоновано рекомендації, необхідні для успішної реалізації зазначених реформ.

Ключові слова: грошове забезпечення, пенсійне забезпечення, соціальний захист, рекомендації, реформування, кадровий менеджмент, військовослужбовець.